

OVERDENKING 12 JULI 2020 (bij Mattheus 13: 1-9, 18-23)

Gemeente die Jezus liefheeft,

Tijdens onze zomervakantie heb ik een mooi mens leren kennen. Niet persoonlijk, helaas, maar via het televisieprogramma 'The Rotterdam Project'. Ik loop hopeloos achter, ik weet het. Misschien heb je het programma al lang gezien, want het was eind 2018, begin 2019 op tv.

We kregen de tip dat we dit programma echt een keer moesten kijken, en dus hebben we een paar stormachtige avonden op de bank doorgebracht met de hoofdrolspelers van het Rotterdam project: de innemende Beau van Erven Dorens. En vijf Rotterdamse daklozen.

Voor wie er, net als ik, ook niet mee bekend was: het Rotterdam project is een prachtig project. Het gaat over vijf daklozen die geholpen worden om een nieuw begin te maken. Beau geeft hun de telefoonnummers van allerlei experts: van budgetcoach tot straatadvocaat tot ervaringsdeskundige tot afkickkliniek tot psychiater, én een telefoon. En als klap op de vuurpijl krijgen de daklozen per persoon 10.000 euro tot hun beschikking. Omdat hulpverleners denken dat dát bedrag precies genoeg is om hun de rust te geven om een nieuw bestaan op te bouwen. De grote vraag van het programma: lukt het deze vijf mensen om hun leven weer op de rit te krijgen?

Vijf daklozen, elk met een eigen gezicht, eigen problemen, een eigen verhaal. Degene die de meeste indruk op mij maakte, is de humoristische Patrick. 43 jaar. Hij is al 16 jaar op straat, en noemt zichzelf 'een überdakloze; ja toch'. 'Ja toch', zegt hij trouwens te pas en te onpas, lekker op z'n Rotterdams. Patrick is de enige verslaafde van het stel. Die verslaving blijkt niet van een vreemde te komen; zijn vader was een alcoholist. Toen Patrick 12 jaar was, kwam hij voor eerst in contact met softdrugs, en niet veel later ook met harddrugs. Als hij zijn vrouw ontmoet, gaat het even goed, kan hij zijn verslaving achter zich laten. Maar als zijn vrouw zich van het leven berooft, vervalt hij in zijn oude rituelen en komt hij als 27-jarige op straat te staan. 16 jaar later staat hij daar nog.

Beau legt aan ons, kijkers, uit dat de helft van de daklozen in Rotterdam is verslaafd aan drank, of drugs of zware medicijnen. Na lang wikken en wegen hebben Beau en zijn team daarom besloten om het project ook met één verslaafde aan te gaan. Al brengt dat nogal wat risico's met zich mee. 10 000 euro geven aan een junk is wel spannend. En de kans op terugval na een verslaving is maar liefst 80%... Maar Beau heeft deskundigen geraadpleegd die hem adviseerden het tóch te doen. Want, zo zegt een veldwerker: 'Het is wel zo eerlijk om ook mensen als Patrick een kans te geven. Iedereen verdient een kans, een tweede kans, een derde kans.' En een straatadvocaat en tevens ervaringsdeskundige stelt: 'Ieder mens verdient het. Je moet niet vergeten, een verslaving is geen keuze. Niemand stort zich vol overgave in de ellende.'

Beau gaat het Rotterdamproject met Patrick aan, ondanks de grote kans dat het misgaat. De 10 000 euro mag Patrick gebruiken voor alles behalve drugs: het team beheert de pinpas. Tussen Beau en Patrick ontstaat een grote betrokkenheid, humor die aan elkaar gewaagd is, en een prachtige vriendschap. De één goed geknipt, gestyled en blakend van gezondheid; de ander met vet haar, ingevallen gezicht en vieze kleren.

Beau ziet iets in Patrick. Tijdens hun eerste ontmoeting in de parkeergarage waar Patrick vaak overnacht, constateert Beau: 'In je ogen zie ik een fonkeling, Patrick. Ze staan levendig. Maar je doet niets anders dan op zoek zijn naar drugs en daar dan even ontspannen bij zijn.' Patrick vraagt: 'Hoe denk je daar nou over?' En Beau antwoordt: 'Ik vind het verdrietig. Je hebt zoveel potentieel, je kunt zoveel bereiken... Ik zie iemand binnen in jou die heel graag wil: een uitweg uit deze benarde situatie. Maar die ene binnen in jou moet wel opstaan om dat te gaan doen.' 'Ja toch', zegt Patrick...

Je zult je afvragen: wat heeft die Patrick met het verhaal van de zaaier te maken? Dat wordt hopelijk zo duidelijk.

Eerst maar eens naar het Bijbelverhaal van vandaag. Dat bekende, misschien wel overbekende verhaal over die zaaier die met brede gebaren zaad uitstrooit. Er gaat nogal wat verloren. Een deel valt langs de weg, een deel valt op rotsachtige bodem, en een deel valt tussen de distels. Één deel maar valt in goede aarde en draagt vrucht: honderd, zestig- of dertigvoudig.

We zingen, we horen straks het mooie lied: 'De aarde is vervuld van goedertierenheid'. In het midden van dat lied staat: *'de wereld hemelsbreed zal goede aarde zijn'*. Anders dus dan in de gelijkenis waarin het meeste zaad verloren gaat.

Patrick laat het maar weer eens zien: niet ieder mens heeft het geluk om goede aarde te zijn. Niet elk mens heeft een goede voedingsbodem gehad: een bodem waarin liefde en goedheid wortelschieten. Afkomst, aanleg, milieu, kansen, nare gebeurtenissen spelen daarin een flinke rol. Je zou willen dat elk mens fijne grond onder de voeten had: zacht teelaarde, bouwrijpe grond. Je zou willen dat iedereen tot bloei kon komen. Maar hoe ongelijk zijn de kansen. Bij de een lijkt alles vanzelfsprekend op te komen, de ander ploegt zijn of haar leven lang op rotsen. Of worden verstikt door distels: het goede krijgt geen licht, geen ruimte. De distels in onze wereld: verslaving, egoïsme, hebzucht, machtshonger, noem maar op. De distels van het kwaad blijken zo vaak sterker, onuitroeibaar zelfs. Steeds weer schoffelen, maar steeds weer worden de goede woorden, de vredesinitiatieven, de pogingen om het goed te maken, verstikt, en komen niet tot hun recht.

En toch is er ook zaad dat in goede aarde valt en vrucht voortbrengt.

In de voorbereiding van deze dienst moest ik opeens aan het Rotterdamproject denken. Ik zie wel wat overeenkomsten. Zouden we Beau en zijn team kunnen zien als de zaaier in het verhaal? Kijk, tuurlijk is het hele project opgezet om goede kijkcijfers te halen. Maar de kijker voelt ook dat er méér gebeurt. Het is oprecht. De betrokkenheid van Beau is écht.

Met brede gebaren strooit Beau liefde in het rond, niet wetend of het in goede aarde valt. En beseffend dat de kans klein is dat het uiteindelijk goed terecht komt. De 10 000 euro is mooi, maar wat denk ik het meest helpt in het programma, is de relatie die Beau aangaat met de daklozen. Hij schudt hun hand (wie doet dat bij een dakloze!), hij motiveert hen, hij gelooft in hen. Beau helpt met het in elkaar zetten van meubels, hij brengt Patrick midden in de nacht naar een afkickkliniek, hij verschoont luiers (en wordt ondergepoept), hij geeft een rijles in z'n eigen auto, hij huilt van ontroering als een van de deelnemers met een opleiding start, hij laat zijn haar knippen door een dakloze die kapper wil worden. Een daad van vertrouwen. En ik denk dat de zin die hij het vaakst gebruikt, is: 'Ik ben trots op je.' Beau gelooft in de mensen. En Beau geeft zichzelf.

En het doet Patrick goed. De liefde neemt hij als een spons in zich op. En de liefde schiet wortel. Hij wordt een ander mens. Of: hij wordt eindelijk weer mens. Ondanks de verkeerde grondsoort waarin hij geworteld is, bloeit Patrick op. Hij blijkt talent te hebben voor fotografie, en koopt van zijn 10 000 euro een camera. Hij kickt af. Hij komt aan. Hij krijgt zijn eerste expositie. Begin dit jaar een relatie zelfs. Er is iemand in hem die opstaat. En opbloeit. En Beau had gelijk: dat potentieel zat altijd al in hem verborgen. Als de pit in de appelboom. Als de vlinder die ooit pop was. De opgebloeide mens die hij nu is, zat altijd al in hem verstopt.

In zijn verslaving zat de belofte van een nieuw begin.

Zaad dat in goede aarde valt en vrucht draagt. Het is Bijbelse taal. Het betekent: je komt tot je bestemming. Je wordt mens zoals je bedoeld bent. Wat God gezaaid heeft, komt tot bloei. Wat heeft God anders voor ogen dan Eden, de hof van het begin? Het paradijs waar we mensen zijn naar Gods beeld en gelijkenis. Zo is het ooit bedoeld, zo zal het zijn: de hof van Heden. De wereld hemelsbreed zal goede aarde zijn.

Godzijdank kent de wereld succesverhalen als die van Patrick. Maar we weten ook dat er veel verhalen zijn die geen goede afloop hebben; hoeveel zaad, hoeveel liefde en goede bedoelingen er verloren gaan. Langs de wegen, op rotsachtige bodem, tussen de distels. En hoe frustrerend dat is, voor alle partijen. We weten het.

Vaak is de uitleg van de gelijkenis van vandaag: zorg als de weduweerga dat je goede aarde bent. Stel je open voor het woord van God, en onderhoudt het. 'Lees je Bijbel, bid elke dag, dat je groeien mag, dat je groeien mag.', zoiets.

Maar is het echt zo makkelijk? In de praktijk weten we dat dat groeien, dat vrucht-dragen, dééls van ons afhangt, maar grotendeels niet. Wat moeten we dan met de wetenschap dat het merendeel van het zaad verloren gaat? Machtsstructuren, erfelijke belasting, een valste start, tragische gebeurtenissen die een mens kunnen overkomen: het is vaak levensbepalend. Ik hoop niet dat het alleen afhangt van onze eigen mogelijkheden om goede aarde te zijn. Ik hoop niet dat het alleen afhangt van onszelf of het goedkomt.

Weet je, uiteindelijk gaat de gelijkenis denk ik niet over je eigen inzet om goede grond te zijn.

Het verhaal gaat wél over Project Koninkrijk. Over een zaaier, Jezus, die liefde uitdeelt, onophoudelijk. Met brede gebaren stort hij de zaadjes van het koninkrijk uit op de akker van de wereld, van ons leven. Zonder oordeel: niet op de ene plek meer dan op de andere, maar overal gelijk. Op het eerste gezicht een zinloze onderneming, want vaak komt er niets van terecht.

Je kunt je afvragen waarom Jezus zijn prediken over Gods koninkrijk niet staakte. Waarom Hij steeds maar weer doorging met het zaaien van liefde. Waarom hield Hij er niet mee op en ging Hij weer timmeren? Omdat Hij, omdat God, tegen de klippen op gelooft in de kiemkracht van het koninkrijk. En waar wij het niet meer geloven, gelooft Hij het nog wel. Dat het zaad zo sterk is dat toch ooit de platgetreden paden bloeien, de rotsen vruchtbaar zijn en de goede oogst de distels van het kwaad overwoekert.

Wachten dan maar, op die hemelsbrede goede aarde? Dan moeten we lang geduld hebben. Beter is het om de zaaier een handje te helpen bij zijn Koninkrijk-project. Ook wij kunnen met brede gebaren de zaadjes van het koninkrijk rondstrooien: goede daden, goede woorden, al zijn ze klein. Zonder oordeel, zonder veroordeling: aan hem wel, aan haar niet. We mogen uitdelen, zoals de zaaier zaait. Want we kunnen niet zien of het zaad zal ontkiemen.

Deze week keek ik nog even op Patricks instagram-account. Het gaat goed met Patrick. Zijn account staat inmiddels boordevol prachtige rauwe foto's van zijn geliefde Rotterdam. Én een filmpje, samen met zijn vriend Beau. Voor de gelegenheid zijn ze samen in Amsterdam. Je begrijpt: voor de ras-Rotterdammer Patrick wel even een drempeltje. Maar voor wat ze van plan zijn, kan Patrick zich er toch goed overheen zetten.

Het is maart 2020: coronatijd. Stil is de straat overal, want: lockdown. Niet helemáál stil is de straat: daklozen zijn er genoeg. Waar moeten ze anders heen? Patrick en Beau delen samen warme sokken uit. Chocolademelk. Stroopwafels. Met liefde wordt het in ontvangst genomen. En ik pinkte een traantje weg.

Jezus en zijn vrienden. Patrick en Beau. U, jij en ik: deelnemers aan het Koninkrijk-project. Samen strooien we liefde in het rond, blijken we mensen vol kiemkracht. Want: de aarde hemelsbreed moet goede aarde zijn. Ja toch?

AMEN

GEBEDEN

God van belofte,
in elke pit woont de belofte van een appelboom,
in elke pop de belofte van een vlinder.
We danken u, God, dat u naar uw schepping omziet.
Vaak in het verborgene, ondergronds, onttrokken aan ons zicht.
Maar we weten: gestadig bent u met ons bezig.
We danken u voor uw Zoon, Jezus Christus,
die uw liefde onophoudelijk en zonder oordeel uitdeelt; die in ons gelooft.
Dank u dat u ons liefheeft zoals we zijn, én vertrouwen heeft in wie we kunnen worden.

God van belofte,
in elke verslaafde huist de belofte van een stralend mens.
We bidden voor Patrick. En voor de dak- en thuislozen op deze wereld.
Mensen zoals wij.
Geef dat we hen niet zomaar voorbijlopen.
Dat we het potentieel, de belofte in elk mens zien.
We bidden voor hun familieleden, om de onmacht, de frustratie, het verdriet.
Zo zeggen, zo bidden wij: **Heer in uw goedheid, hoor ons gebed.**

God van belofte,
in elke crisis huist de belofte van een nieuw begin.
Geef dat we ons inzetten voor het project Koninkrijk.
Schenk ons de kracht en het doorzettingsvermogen om uit te delen van uw liefde.
Om te blijven schoffelen in uw Tuin van Heden
en samen te werken aan goede grond voor allen.
Zo zeggen, zo bidden wij: **Heer in uw goedheid, hoor ons gebed.**

God van belofte,
in elke nacht woont de belofte van een nieuwe dag,
in elk einde woont de belofte van een aanvang.
We bidden u voor hen die de afgelopen week slecht nieuws kregen.
Voor alle uitgebloeide en geknakte levens.
Voor alle levens die in de knop bleven en blijven.
Schenk hen de kracht om staande te blijven.
Omgeef hen met uw licht en liefde.
Zo zeggen, zo bidden wij: **Heer in uw goedheid, hoor ons gebed.**

God van belofte, merk op wat wij verlangen, merk op wat wij al niet meer durven te verlangen, merk op wat er in stilte in ons leeft. [...]
Zo zeggen, zo bidden wij: **Heer in uw goedheid, hoor ons gebed.**

En wij bidden het gebed dat uw Zoon ons leert: **ONZE VADER**, die in de hemelen zijt, Uw Naam worde geheiligd; Uw koninkrijk kome; Uw wil geschiede, gelijk in de hemel also ook op de aarde. Geef ons heden ons dagelijks brood; en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren; en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in eeuwigheid. Amen.